

MMM lausunto koskien työryhmän ehdotusta kansalliseksi ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmaksi 2030 (KISS2030)

Yleistä

Maa- ja metsätalousministeriö (myöhemmin MMM) kiittää Kansallisen ilmastonmuutoksen sopeutumissuunnitelman työryhmää hyvin tehdystä valmistelutyöstä. Työryhmään osallistui virkamiehiä laajasti eri hallinnonaloilta. Suunnitelmaa valmisteltiin myös laajalla valtioneuvoston ulkopuolisella kokoonpanolla. Valmistelussa tehtiin Suomalaisen Tiedeakatemian kanssa yhteistyötä Tiedesparrauksen muodossa tutkijoiden asiantuntemuksen saamiseksi teemoihin, joita sopeutumisen näkökulmasta ei ole aiemmin käsitelty valtionhallinnon suunnitelmassa (kustannustehokkuus ja oikeudenmukaisuus).

Sopeutumissuunnitelmaluonnos koskee kaikkia valtioneuvoston hallinnonaloja ja suunnitelmaluonnoksessa on onnistuttu kuvaamaan toimet yleisellä tasolla. Tarkemmat toimenpidesuunnitelmat sisältyvät hallinnonalakohtaisiin sopeutumissuunnitelmiin, joita tehdään useilla hallinnonaloilla. Esimerkiksi paraikaa viimeistellään MMM:n hallinnonalaan koskevaa sopeutumissuunnitelmaa.

MMM haluaa lausunnollaan tukea sopeutumissuunnitelmaluonnoksen loppuun saattamista ja tuo lausunnossaan esille sekä yleisempiä sopeutumiseen liittyviä tavoitteita ja politiikkänäkökulmia, että yksityiskohtaisempia kommentteja luonnokseen.

Onko ehdotettu kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma 2030 tasapainoinen, eli onko kaikki tarvittavat näkökohdat huomioitu?

MMM haluaa tuoda esille tarpeen kehittää ilmastonmuutokseen varautumisen sopeutumisen politiikkakehikkoa kokonaisvaltaisesti ja kunniahimoisesti. Vaikka ennakoidut vaikutukset olisivat Suomessa pääsääntöisesti hallittavissa ja eri toimialoilla on tehty sopeutumistyötä jo ansiokkaasti, ministeriö tunnustaa tarpeen nostaa kokonaisvaltaisen ja yhteen sovittavan sopeutumispolitiikan painoarvoa yhteiskunnassa entistä korkeammalle tasolle. Kuten Pariisin ilmastopöytäkirjassa ja EU:n sopeutumisstrategiassa todetaan, tulisi ilmastonmuutokseen sopeutuminen nostaa yhtä kunnianhimoiselle tasolle kuin ilmastonmuutoksen hillintä on jo nykyisin. Hillintä ja sopeutuminen ovat toisiaan täydentäviä. Ministeriö esittää, että suunnitelmaluonnosta arvioidaan ja täydennetään vielä sen suhteen, tukeeko se riittävästi kokonaisvaltaista sopeutumispolitiikkaa ja onko kunnianhimon ja toimenpiteiden taso riittävän korkealla tasolla.

Suunnitelman osiossa 2.1.2 viitataan siihen, että kansallisen sopeutumis suunnitelman toimilla pyritään vastaamaan EU:n sopeutumisstrategian kokonaisuuteen. MMM kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että suunnitelmaluonnoksessa tavoitteiden ja toimien yhteys EU-tason sopeutumisstrategiaan jää osin epäselväksi. MMM esittää harkittavaksi, että yhteyttä EU-strategian toimiin kuvattaisiin suunnitelmassa tarkemmin. Suunnitelmassa tulisi myös avata perustelut niiden EU-strategian toimien osalta, joihin ehdotetussa suunnitelmassa ei vastata.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen on paljolti alueellista ja paikallista toimintaa. kaikkea varautumista ja sopeutumista ei voida tehdä vain valtiollisten toimijoiden työnä. MMM kiinnittää huomiota, että suunnitelmaluonnos vaikuttaa ministeriö- ja virastokeskeiseltä. MMM pitää perusteltuna, että suunnitelmaluonnosta arvioidaan ja kehitetään vielä siihen suuntaan, että se edistää eri toimijoiden, elinkeinoelämän, alueellisten toimijoiden ja jopa kansalaisten kykyä sopeutua vääjäämättömiin muutoksiin entistä paremmin.

Tarkemmat huomiot luvusta 'Havaitut muutokset, vaikutusskenaariot ja riskit' (Luku 2.2)

MMM pitää erittäin hyvänä luonnoksessa olevan kaltaista tiivistä ja selkeää kuvausta luvussa 2.2. MMM esittää harkittavaksi, että tarkasteluun lisättäisiin näkökohtia siitä, kuinka ilmastonmuutos vaikuttaa esimerkiksi eri lailla maan eri osa-alueisiin, eri väestöryhmiin, mitkä ovat taloudelliset ei-makrotaloudelliset vaikutukset, mikä on äärevöitymisen vaikutukset finanssi- ja vakuutussektoreille.

Tarkemmat huomionne suunnitelman visiosta ja päämääristä (Luvut 2.3 ja 2.4)

MMM pitää esitettyä visiota ja päämääriä kannatettavina.

Lisäksi esitetään, että luvun 2.4. tekstiä lavennettaisiin siten, että kokonaisuuteen kytkeytyisivät julkisten toimijoiden lisäksi myös yksityiset toimijat laajasti ja jopa kansalaiset.

MMM haluaa tuoda esiin lisäksi seuraavat näkökulmat:

2.5.1. Tavoitteet ja toimet vievät kohti päämääriä

MMM yhtyy esitettyihin tavoitteisiin ja toimiin. MMM kiinnittää huomiota, että myös muiden kuin valtiollisten toimijoiden roolia olisi syytä tarkastella konkreettisemmin. MMMM pitäisi myös hyvänä, että suunnitelmassa määriteltäisiin konkreettisemmin olemassa olevia ja tarvittavia tulevia resurssikohdennuksia.

2.5.1 Kansallisen tason strateginen suunnittelu ja ennakointi

MMM pitää kansallisen tason sopeutumiseen liittyvää strategista suunnittelua ja ennakointia erittäin tärkeänä. MMM esittää harkittavaksi, että luonnosta ja siihen sisältyviä toimenpiteitä vielä arvioitaisiin sen suhteen, että kansallisen tason kunnianhimoa ja toiminnan tasoa saadaan nostettua entistä korkeammalle. Yhtenä mahdollisuutena voisi olla nostaa esille taloudellisten resurssien kohdentaminen ilmastonmuutokseen sopeutumiseen; onko ilmastonmuutokseen sopeutumiselle riittävästi rahoitusmahdollisuuksia (esim. budjettiallokaatio, Kansallinen Ilmastorahasto, rakennerahastot, jne.).

2.5.2 Kokonaisturvallisuus ja yleinen huoltovarmuustyö

MMM pitää erittäin onnistuneena esityksenä, että ilmastonmuutokseen sopeutuminen kytketään kokonaisturvallisuuteen ja huoltovarmuuteen. Näiden lisäksi ehdotetaan harkittavaksi, että sopeutumistyö ja -suunnitelma kytkettäisiin myös laajempaan varautumistoimintaan ja/tai pelastustoimeen.

2.5.4 Infrastrukturi ja rakennettu ympäristö

MMM pitää hyvänä, että suunnitelmaluonnoksessa on tarkasteltu infrastruktuuria laaja-alaisesti. MMM:n arvioi, että liikenne- ja viestintäinfrastruktuuria koskevia toimenpiteitä ja niiden riittävyyttä tulisi vielä arvioida lisää. Esimerkiksi viestintäinfrastruktuurin osalta ei ole vielä esitetty yhtään toimenpidettä.

Vastaavasti rakennettua ympäristöä koskevia toimenpiteitä olisi syytä vielä täydentää ja täydentää. Tällöin eri toimijoiden, kuten kuntien ja Kuntaliiton roolia tulisi vielä pohtia ja täydentää. Tutkimusta ekologisten yhteyksien yhteydestä ja vaikuttamisesta sopeutumiseen olisi tehtävä lisää, jotta voidaan todeta tämä yhteys ja sen jälkeen määritellä sopivat kustannustehokkaat toimet asiaan kuuluviin kohteisiin.

Energiainfrastruktuuria ja teollisuutta koskevat tiedot ja esitykset ovat suppeita. Luonnoksessa ei käsitellä esimerkiksi äärevöityvän ilmaston vaikutuksia tuulivoimatuotantoon, ydinvoimaan liittyviä kytkentöjä, mahdollisia vaikutuksia bioenergian tuotantoon ja käyttöön. Toisaalta ilmastonmuutoksen vaikutukset teollisuuden toimintaan voivat poiketa siitä, mitä ne ovat vain teollisuusinfrastruktuuriin liittyen. Suomessa voi olla erilaisia teollisuuden ja elinkeinoaloja (kuten esimerkiksi matkailuala, vakuutus- ja finanssiala), jotka voivat laajentaa omaa liiketoimintaansa ilmastonmuutoksesta johtuen.

MMM esittää, että luonnosta vielä täydennettäisiin ja toiminnan ohjaamisen konkretian ja kunnianhimon tasoa nostettaisiin jatkovalmistelussa. Lisäksi esitetään harkittavaksi, että elinkeinojen edistäminen muuttuvissa ilmasto-olosuhteissa voitaisiin erottaa infrastruktuurista erilliseksi osa-alueeksi.

2.5.5 Kuivuusriskien hallinta, luonnonvarojen käyttö ja hoito, luonnon monimuotoisuus ja luontopohjaiset ratkaisut

Kohdassa 2.5.5.2 Luonnonvarojen käyttö ja hoito todetaan, että *"metsätuhotilanteissa laki metsätuhojen torjunnasta velvoittaa metsänomistajaa ja metsäammattilaista tiettyihin toimenpiteisiin. Esimerkiksi tuhojen aiheuttamista hakkuista tulee tehdä metsänkäyttöilmoitus."* Metsänkäyttöilmoitus on metsälain mukainen velvollisuus. Jos tämän lisäksi halutaan antaa esimerkki metsätuholain mukaisista toimenpiteistä, voi mainita esimerkkinä, että tuore havupuutavara on kuljetettava pois metsistä kesän ajaksi tiettyihin määräaikoihin mennessä.

2.5.6 Terveyden suojeleminen ja edistäminen

MMM pitää erinomaisena, että sopeutumissuunnitelmassa nostetaan esille terveyden suojeleminen ja edistäminen. MMM esittää harkittavaksi, olisiko helteen lisäksi syytä nostaa muitakin näkökulmia esille.

2.5.8 Alue- ja kuntatason ilmatoriskien hallinta

MMM pitää erinomaisena, että alue- ja kuntatason sopeutuminen on nostettu keskeisesti esille suunnitelmaluonnoksessa. Käsitys on, että tekstejä vielä tarkennetaan ajantasaisen tilanteen osalta (esim. ilmastolain päivitys). Esitettyjen toimenpiteiden lisäksi MMM esittää harkittavaksi, olisiko mahdollista määrittää jonkinlaisia täydentäviä rakenteita ja vuorovaikutus- ja/tai ohjauskeinoja valtiollisten toimijoiden, kunnallisten ja muiden toimijoiden välillä.

MMM pitää tärkeänä huomata, että maaseudun elinvoima ja muutosvalmius ovat koko Suomen etu. Maaseudulla sijaitsee suuri osa luonnonvaroista, joiden hyödyntämiseen valtaosa elinkeinotoiminnastamme ja vientiteollisuudestamme perustuvat. Elinvoimainen maaseutu tarjoaa ratkaisuja niin uudistumiseen, kuin ympäristö- ja ilmastokysymyksiin. Siksi tavoitteena tulisi olla, että elinvoimainen maaseutu ja sen toimijat ovat muutosvoimaisia ja kykenevät sopeutumaan muuttuvaan toimintaympäristöön.

2.5.11 Kansainvälinen yhteistyö

MMM pitää erinomaisena, että suunnitelmaluonnoksessa on mukana myös kansainvälinen ulottuvuus. Sopeutuminen on syytä kytkeä yhteen kestävä kehityksen kokonaisuuteen. MMM esittää, että luonnosta arvioidaan ja täydennetään siten, että siinä on kansainvälisen ja kahdenvälisen yhteistyön lisäksi toimenpiteitä EU politiikkojen, keinojen ja rahoituksen suuntaan.

2.5.13 Lisävalmistelua edellyttävät toimenpiteet

MMM pitää ymmärrettävänä, ettei kaikkia valmistelun yhteydessä esille nousseita näkökohtia ole voitu vielä konkretisoida suunnitelmaluonnokseen. MMM pitää kuitenkin tarpeellisena, että useita mainittuja kokonaisuuksia pyrittäisiin konkretisoimaan jo tässä vaiheessa siten, että työ käynnistyisi ja sitä täydennettäisiin ja tarkennettaisiin muutaman vuoden kuluessa saatavien kokemusten pohjalta. Esimerkiksi osaamisen tai työsuojelun kehittämiseen voitaisiin harkita jonkinlaisia esiselvityksiä tai kokeiluja jo tässä vaiheessa.

Tarkemmat huomiot vaikutustenarvioinnista (Luku 2.6)

MMM huomioi, että SOVA-arvioita ei ole tehty suunnitelmasta. Laki ei edellytä SOVA-arviota suunnitelmasta, joka ei aiheuta suoria ympäristövaikutuksia. MMM mukaan voidaan katsoa, että tällä strategiatasoisella suunnitelmalla ei ole merkittäviä suoria ympäristövaikutuksia. Kattava vaikutusten arviointi suunnitelmasta kuitenkin puuttuu. MMM pitää tärkeänä kehittää sopeutumistoimien vaikutusten arvioinnin menetelmiä jatkossa. Näitä voidaan hyödyntää hallinnonalakohtaisissa tarkempia toimenpiteitä sisältävissä sopeutussuunnitelmissa.